ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଆମ ଦେଶର ଭୂମିରୂପ ଓ ଜଳବାୟୁ

'କ' ଆମ ଦେଶର ଭୂମିରୂପ -

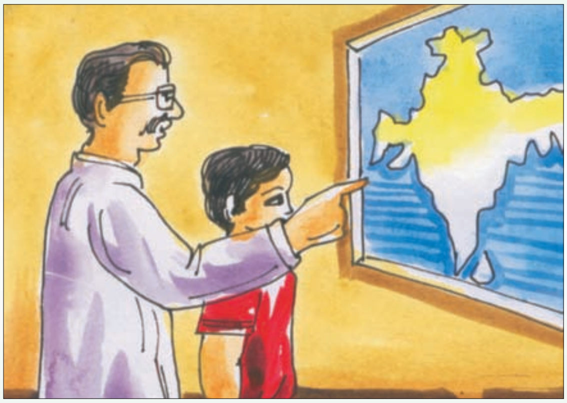

ପିଙ୍କୁ ନୂଆ ଆଟଲାସ୍‌ଟିକୁ ମନଖୁସିରେ ଦେଖୁଥାଏ । ଆଟଲାସ୍ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଭାରତର ପ୍ରାକୃତିକ ମାନଚିତ୍ରଟି ତାର ନଜରରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଟିକିଏ ଅଟକିଯାଇ ବାପାଙ୍କୁ ପଚାରିଲା "ବାପା, ଏହି ମାନଚିତ୍ରରେ ସବୁଜ, ଫିକା ବାଦାମୀ, ହଳଦିଆ, ନୀଳ ଏପରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ରଙ୍ଗ ଦିଆଯାଇଛି କାହିଁକି ? ବାପା ବୁଝାଇ କହିଲେ, ପିଙ୍କୁ,ଆମ ଭାରତର ଭୂମିରୂପ ସବୁସ୍ଥାନରେ ସମାନ ନୁହେଁ । ଏସବୁ ଭୂମିରୂପକୁ ମାନଚିତ୍ରରେ ଚିହ୍ନଟ କରିବାପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା –

ଭୂମିରୂପ	ରଙ୍ଗ
ସମତଳ ଭୂମି	ସବୁଜରଙ୍ଗ
ମାଳଭୂମି	ଫିକା ବାଦାମୀ
ପାର୍ବତ୍ୟଭୂମି	ବାଦାମୀ
ମରୁଭୂମି	ହଳଦିଆ
ଜଳଭାଗ	ନୀଳ
ଉଚ୍ଚଭୂମି	ଗାଢ଼ ବାଦାମୀ

ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ମାନଚିତ୍ରଟିକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖ। ଦିଆଯାଇଥିବା ରଙ୍ଗ ସଙ୍କେତ ଅନୁସାରେ ଭାରତର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିରୂପ ଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥିତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କର।

(ଭାରତର ପ୍ରାକୃତିକ ମାନଚିତ୍ର)

ଏହି ମାନଚିତ୍ରରୁ ଆମେ ଜାଣିଲେ ଭାରତକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ୬ଟି ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା –

୧. ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ

୨. ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ

୩. ମାଳଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ

୪. ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ମରୁଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ

୫. ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ

୬. ଦ୍ୱୀପସମୂହ

ଆସ ଆମ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାକୃତିକ ଅଞ୍ଚଳ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ।

୧. ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ :

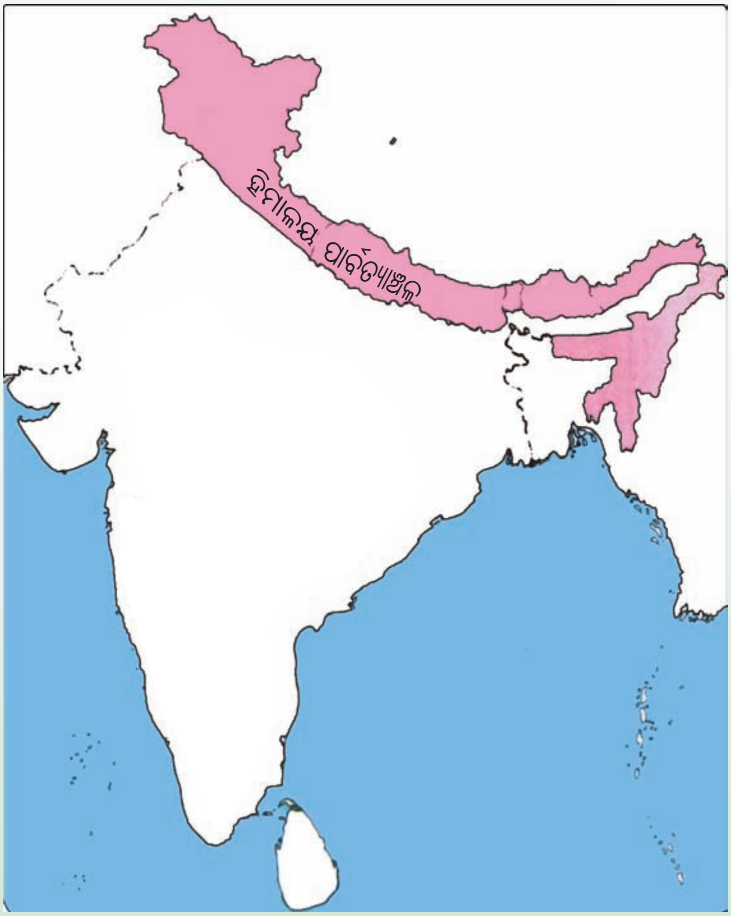

ମାନଚିତ୍ରକୁ ଦେଖି ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଖାଲି ଘର ପୂରଣ କର । ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରବାହିତ ପ୍ରଧାନ ନଦୀଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଲେଖ ।

ରାଜ୍ୟ –

ପ୍ରଧାନ ନଦୀ-

ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ଆମେ ଜାଣିଲେ ଭାରତର ଉତ୍ତରରେ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଘେରି ରହିଛି । ତା' ମଧ୍ୟରୁ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ମୁଖ୍ୟ । ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ପଶ୍ଚିମରେ କାଶ୍ମୀରଠାରୁ ପୂର୍ବରେ ଅରୁଣାଚଳ ପ୍ରଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଚୀର ଭଳି ଲମ୍ବି ରହିଛି । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୦୦-୫୦୦ କିଲୋମିଟର । ପର୍ବତଗୁଡ଼ିକ ଧାଡ଼ିଧାଡ଼ି ହୋଇ ଲମ୍ବିଥିଲେ ତା'କୁ ପର୍ବତମାଳା କୁହାଯାଏ । ପର୍ବତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଛୋଟ ବଡ଼ ଓସାରିଆ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ରହିଥାଏ, ତାକୁ ପାର୍ବତ୍ୟ ଉପତ୍ୟକା କୁହାଯାଏ । ସେଠାରେ ଚାଷ ଭଲ ହୁଏ ତେଣୁ ସେଠାରେ ବହୁତ ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ଉପତ୍ୟକାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାଶ୍ମୀର, ଡେରାଡୁନ୍ ଅନ୍ୟତମ ।

ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳ ଘନ ଜଙ୍ଗଲରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ଜଙ୍ଗଲରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଔଷଧବୃକ୍ଷ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ପଶୁ-ପକ୍ଷୀ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକମାନେ କ'ଣ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିବେ ବୋଲି ତୁମେ ଭାବୁଛ କହ ଏବଂ ଲେଖ ।

ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନଠାରୁ ବହୁତ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଠାରେ ବର୍ଷସାରା ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ହିମାଳୟରେ ଥିବା K_2 (ଗଡଉଇନ୍ ଅଷ୍ଟିନ୍), କାଞ୍ଚନଜଂଘା, ନନ୍ଦାଦେବୀ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଶୃଙ୍ଗର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ବର୍ଷ ତମାମ ବରଫ ଢାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରୁ ବରଫ ତରଳି ନଦୀ ରୂପରେ ବହିଯାଇଛନ୍ତି ଯଥା: ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦୀ । ଏଣୁ ଏହି ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ଚୀରସ୍ରୋତା । ଏହି ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜମ୍ମୁକାଶ୍ମୀର, ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ, ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ, ସିକିମ୍, ଅରୁଣାଚଳ, ତ୍ରିପୁରା, ମେଘାଳୟ, ନାଗାଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ମିଜୋରାମ୍ ଆଦି ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଅବସ୍ଥିତ । ମାନଚିତ୍ରରୁ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଓ ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କର ।

୨. ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ :

ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରବାହିତ ନଦୀର ନାମ ଲେଖ -

ରାଜ୍ୟ :	
ନଦୀ :	

ଏହି ମାନଚିତ୍ରକୁ ଦେଖି ଆମେ ଜାଣିଲେ ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳର ଉତ୍ତରରେ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ ମାଳଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଭାରତର ବୃହତ୍ତମ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ । ଏହା ପଶ୍ଚିମରେ ପଞ୍ଜାବଠାରୁ ପୂର୍ବରେ ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ତ୍ରିକୋଣଭୂମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ । ପଞ୍ଜାବ, ହରିଆଣା , ବିହାର, ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ଓ ଆସାମ ରାଜ୍ୟ ଏହି ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ବହୁତ ଓସାରିଆ ହୋଇ ପୂର୍ବ-ପଶ୍ଚିମ ଭାବରେ ଲମ୍ବି ରହିଛି । ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଓ ଅନେକ ଛୋଟ ବଡ଼ ନଦୀ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହିଯାଇଛି । ହିମାଳୟରୁ ବାହାରିଥିବା ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହିଯାଇଥିବାରୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ମାଟି ଉର୍ବର ଓ ଚାଷୋପଯୋଗୀ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁତ ଲୋକ ବାସ କରୁଛନ୍ତି ।

୩. ମାଳଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ :

ମାନଚିତ୍ରକୁ ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଦେଖିବା ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳର ଦକ୍ଷିଣରୁ କନ୍ୟାକୁମାରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଳଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ ବିସ୍ତୃତ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଆକାର ପ୍ରାୟ ତ୍ରିଭୁଜ ଭଳି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ତିନି ପାଖରେ ସମତଳ ଭୂମି ଘେରି ରହିଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଭୂମି ଉଚ୍ଚ ଓ ପାହାଡ଼ିଆ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀମାନ ରହିଛି । ମାଳବ ମାଳଭୂମି, ଛୋଟନାଗପୁର ମାଳଭୂମି ଏବଂ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ମାଳଭୂମି ବା ତେଲେଙ୍ଗାନା ମାଳଭୂମିକୁ ନେଇ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଗଠିତ ।

ଏହି ମାଳଭୂମି ପଶ୍ଚିମରୁ ପୂର୍ବ ଆଡ଼କୁ ଗଡ଼ାଣିଆ । ତେଣୁ ପଶ୍ଚିମଘାଟ ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀରୁ ମହାନଦୀ, ଗୋଦାବରୀ, କୃଷ୍ଣା ଓ କାବେରୀ ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ବାହାରି ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି । ନର୍ମଦା ଓ ତାପ୍ତି ନଦୀ ଆରବ ସାଗରରେ ପଡ଼ି ଅଛନ୍ତି ।

ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ଛତିଶଗଡ଼, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ, ଓଡ଼ିଶା, କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ତାମିଲନାଡୁ ଓ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶର କିଛି ଅଂଶକୁ ନେଇ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି ।

୪.   ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ମରୁଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ :

ମରୁଭୂମିରେ କଣ୍ଟା ଗଛ

ଓଟ ଉପରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଯାତ୍ରା

ବାଲି ପାହାଡ଼

ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିତ୍ର ଓ ଭାରତର ପ୍ରାକୃତିକ ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ମରୁଭୂମି ବିଷୟରେ ଯାହା ଜାଣିପାରୁଛ ଲେଖ ।

ଆମେ ଦେଖିଲେ ଆମ ଦେଶର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାକୁ ଲାଗି ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ମରୁଭୂମି ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ମରୁଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଚାରିଆଡ଼ ବାଲୁକାପୂର୍ଣ୍ଣ । ଆମ ଦେଶର ବୃହତ୍ତମ ମରୁଭୂମି, ଥର ମରୁଭୂମି ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ରାଜସ୍ଥାନର ପଶ୍ଚିମ ଭାଗରେ ରହିଛି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବେଳେବେଳେ ବାଲୁକା ଝଡ଼ ହୁଏ । ନଦୀ ନାଳ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ନାହିଁ । ବର୍ଷା ଖୁବ କମ ହୁଏ । ଏଣୁ ଚାଷୋପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଏବେ ପଞ୍ଜାବରେ ଥିବା ନଦୀରୁ କେନାଲ ଖୋଳି ଜଳ ଅଣାଯାଇ ଏଠାରେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଛି ।

୫. ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ :

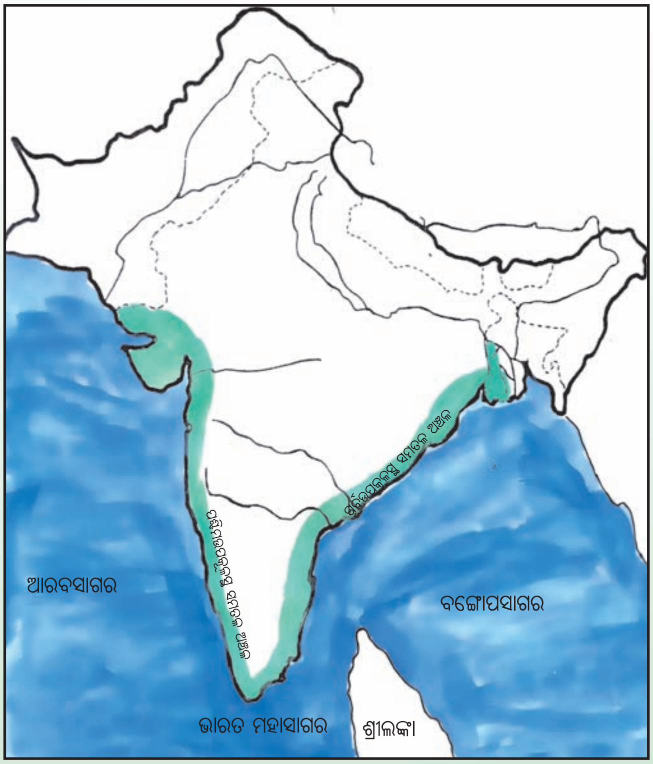

ଭାରତର ପ୍ରାକୃତିକ ମାନଚିତ୍ରରେ ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଦେଖି ଦିଆଯାଇଥିବା ସାରଣୀ ପୂରଣ କର ।

ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ଦେଶର କେଉଁ ଅଂଶରେ ଅବସ୍ଥିତ	ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ କେଉଁ କେଉଁ ରାଜ୍ୟ ଅଛି	ପୂର୍ବ ଉପକୂଳସ୍ଥ ରାଜ୍ୟସମୂହ	ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳସ୍ଥ ରାଜ୍ୟସମୂହ
ପୂର୍ବ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ			

ଆମେ ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ଜାଣିଲେ ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ପୂର୍ବରେ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗଠାରୁ କନ୍ୟାକୁମାରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ କେରଳଠାରୁ ଗୁଜୁରାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ । ପୂର୍ବ ଉପକୂଳରେ ଥିବା ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପୂର୍ବ ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଥିବା ସମତଳ ଅଂଚଳକୁ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ କୁହାଯାଏ ।

ପୂର୍ବ ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ମହାନଦୀ, ଗୋଦାବରୀ, କୃଷ୍ଣା ଓ କାବେରୀ ନଦୀର ତ୍ରିକୋଣଭୂମିମାନ ରହିଛି । ଏହି ତ୍ରିକୋଣଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଭଲ ହୁଏ । ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳଟି ଅଣଓସାରିଆ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ମଧ ଦେଇ ନର୍ମଦା, ତାପ୍ତୀ ଓ ପେରିୟାର ଆଦି ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ।

୬. ଦ୍ୱୀପ ସମୂହ :

ଭାରତର ପ୍ରାକୃତିକ ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ବାକ୍ସରେ ସାଗର ଓ ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଲେଖ ।

ଆମେ ଜାଣିଲେ ଯେ ଆମ ଦେଶର ପୂର୍ବ ପାଖରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ପଶ୍ଚିମ ପାଖରେ ଆରବସାଗର ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ ଭାରତ ମହାସାଗର ରହିଛି । ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ଅନେକ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଆଣ୍ଡାମାନ୍ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼ିକ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପାହାଡ଼ ପର୍ବତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼ିକରେ ନଡ଼ିଆ ଓ ଗୁଆ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଚାଷ କରାଯାଏ ।

ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଭଳି ଆରବସାଗରରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦ୍ୱୀପ ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକର ନାମ ଲାକ୍ଷା ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ । ଏହି ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜଗୁଡ଼ିକର ମାଟି ସମତଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଉର୍ବର ନୁହେଁ । ଏଣୁ ଏଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ମାଛ ଧରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଆମ ଦେଶକୁ ଲାଗିଥିବା ବଙ୍ଗୋପସାଗର, ଆରବସାଗର ଓ ଭାରତ ମହାସାଗର ମଧ୍ୟରେ ୩୦୦ଟି ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦ଟିରେ ଲୋକମାନେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି ।

(ଖ) ଆମ ଦେଶର ଜଳବାୟୁ:

ଶୀତଋତୁ

ବର୍ଷାଋତୁ

ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ

ସବୁ ସମୟରେ ପାଗର ଅବସ୍ଥା ସମାନ ନଥାଏ । କେତେବେଳେ ଖରା ପାଗ ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ବର୍ଷା ପାଗ । ଆଉ କେତେବେଳେ ଶୀତୁଆ ପାଗ । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ବହୁବର୍ଷ ଧରି ପାଣି ପାଗର ହାରାହାରି ଅବସ୍ଥାକୁ ସେ ଅଞ୍ଚଳର **ଜଳବାୟୁ** କୁହାଯାଏ । ଆମ ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ଗଠନରେ ଭିନ୍ନତା ଯୋଗୁଁ ସବୁଆଡ଼େ ଜଳବାୟୁ ଏକା ପରି ନୁହେଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ଗଠନ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ଅନେକ କାରଣ ଜଳବାୟୁକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କରି କହ ।

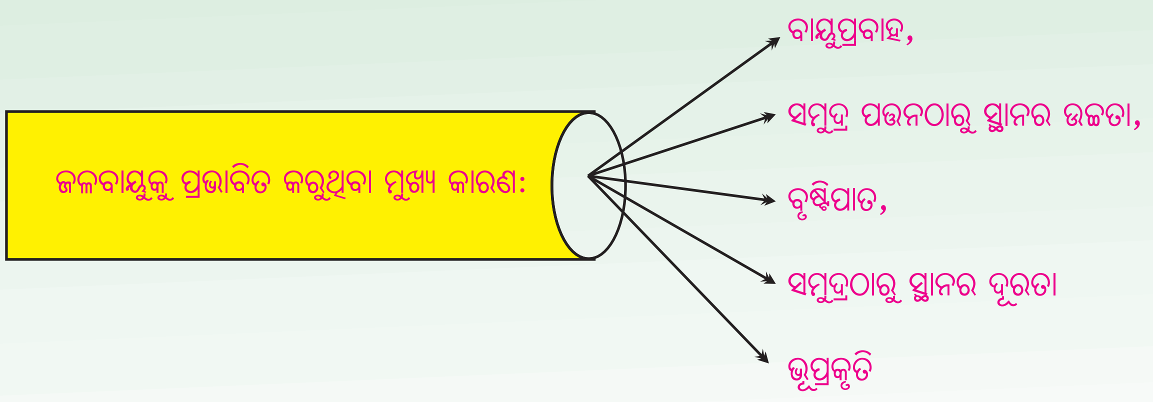

ଭାରତ ଏକ ବିଶାଳ ଦେଶ ତେଣୁ ଏଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିରୂପ ଥିବାରୁ ଜଳବାୟୁ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ। କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଶୀତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଆଉ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅତ୍ୟଧିକ ବର୍ଷା ହୁଏ । ଭାରତର ଅବସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଜଳବାୟୁକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ଭାରତର ଉତ୍ତରରେ ଥିବା ହିମାଳୟ ପର୍ବତମାଳା, ସୁମେରୁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସୁଥିବା ଅତ୍ୟଧିକ ଶୀତଳ ବାୟୁକୁ ବାଧା ଦେଇ ଭାରତକୁ ଶୀତ ପ୍ରଭାବରୁ ରକ୍ଷା କରେ । ଏଣୁ ଭାରତରେ ଚୀନ ଓ ରୁଷିଆ ପରି ଥଣ୍ଡା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଭାରତର ପୂର୍ବ, ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ପଟରେ ସମୁଦ୍ର ଘେରି ରହିଛି । ସମୁଦ୍ରକୂଳିଆ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଶୀତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସମୁଦ୍ରରୁ ଆସୁଥିବା ଶୀତଳ ବାୟୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉଷ୍ଣତାକୁ ମଧ୍ୟ କମାଇଥାଏ । ଭାରତର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧିକ ଗରମ ବା ଅଧିକ ଶୀତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରୁ ଦୂରରେ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ସମୁଦ୍ରର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଗରମ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ଯଥା: ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ବଲପୁର, ବଲାଙ୍ଗୀର ଓ ରାଉରକେଲା, ଦିଲ୍ଲୀ, ହରିଆଣା, ରାଜସ୍ଥାନ ଆଦି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଏଭଳି ଜଳବାୟୁ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନଠାରୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଉଚ୍ଚରେ ଥିବା ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକରେ ଜଳବାୟୁ ଶୀତଳ । ଏଣୁ ଦାରିଙ୍ଗବାଡ଼ି, ଉଟି, ମସୋରିଠାରେ ଶୀତଳ ଜଳବାୟୁ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ **ଗ୍ରୀଷ୍ମନିବାସ** କୁହାଯାଏ ।

ଭାରତରେ ମୌସୁମୀ ବାୟୁ ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ । ଜଳୀୟବାଷ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ମୌସୁମୀବାୟୁ ଯୋଗୁଁ ଭାରତର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳରେ ବୃଷ୍ଟିପାତ ହୋଇ ତାପମାତ୍ରା କମିଥାଏ । ମେଘାଳୟର ମାଇସିନ୍‌ରାମରେ ସର୍ବାଧିକ ବୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଓ ଥର ମରୁଭୂମିରେ ସବୁଠାରୁ କମ୍

ବର୍ଷା ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ମାଳଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧିକ ଗରମ ଓ ଅଧିକ ଶୀତ ହୁଏ । ଏହିସବୁ କାରଣ ବ୍ୟତୀତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଜଳବାୟୁରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ବର୍ଷର ଅଧିକ ସମୟ ଗରମ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ କମ ସମୟ ଶୀତ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ଆମ ଦେଶ ହେଉଛି ଏକ ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ ଦେଶ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ:

ତୁମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଳବାୟୁ କିପରି ହୋଇଥାଏ ଓ କେଉଁ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥାଏ ଲେଖ ।

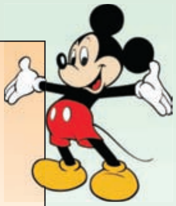

ଆମେ କ'ଣ ଶିଖିଲେ :

- ପ୍ରାକୃତିକ ମାନଚିତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିର ରୂପ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ଯଥା: ସମତଳ ଭୂମି- ସବୁଜ, ପାର୍ବତ୍ୟ ଭୂମି-ଗାଢ଼ ବାଦାମୀ, ମାଳଭୂମି- ଫିକା ବାଦାମୀ, ମରୁଭୂମି- ହଳଦିଆ, ଜଳଭାଗ- ନୀଳ ।

- ଭୂମିରୂପ ଅନୁସାରେ ଆମ ଦେଶକୁ ୬ଟି ପ୍ରାକୃତିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାଗ କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା : ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ, ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ, ମାଳଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ, ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ମରୁଭୂମି ଅଞ୍ଚଳ, ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଦ୍ୱୀପସମୂହ ।

- ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବାହିତ ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଷସାରା ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ।

- ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରୁ ପ୍ରବାହିତ ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ବୋହି ଆଣୁଥିବା ପଟୁମାଟିରେ ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି ।

- ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର ବହୁବର୍ଷ ଧରି ପାଣିପାଗର ହାରାହାରି ଅବସ୍ଥାକୁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଜଳବାୟୁ କୁହାଯାଏ ।

ଅଭ୍ୟାସ

୧. ଖାଲି ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ ।

(କ) ଆରବସାଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ

(ଖ) ଭାରତର ବୃହତ୍ତମ ମରୁଭୂମି

(ଗ) ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ

(ଘ) ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ଗ୍ରୀଷ୍ମନିବାସ

୨. ଭୁଲ ଥିଲେ ଠିକ କରି ଲେଖ ।

(କ) ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ପର୍ବତ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସମତଳ ଭୂମିଦେଖାଯାଏ ତାହାକୁ ମରୁଭୂମି କୁହାଯାଏ ।

(ଖ) ଗଙ୍ଗାନଦୀ ପଶ୍ଚିମଘାଟ ପର୍ବତମାଳାରୁ ବାହାରିଥିବାରୁ ଏହା ବର୍ଷସାରା ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ।

(ଗ) ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ମରୁଭୂମି ଦେଖାଯାଏ ।

୩. ‘କ’ ସ୍ତମ୍ଭରେ କେତେକ ରଙ୍ଗର ନାମ ଲେଖାଯାଇଛି ‘ଖ’ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଭୂମିରୂପର ନାମ ଲେଖାଯାଇଛି । ଭୂମିରୂପ ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ରଙ୍ଗକୁ ଯୋଗ କର ।

‘କ’ ସ୍ତମ୍ଭ	**‘ଖ’ ସ୍ତମ୍ଭ**
ସବୁଜ	ପାର୍ବତ୍ୟ ଭୂମି
ହଳଦିଆ	ଜଳଭାଗ
ଗାଢ଼ ବାଦାମୀ	ସମତଳ ଭୂମି
ନୀଳ	ମାଳଭୂମି
ଫିକା ବାଦାମୀ	ମରୁଭୂମି
	ଉଚ୍ଚଭୂମି

୪. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

(କ) ମହାନଦୀ ---------- ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀରୁ ବାହାରିଛି ।

(ଖ) ପଶ୍ଚିମଘାଟ ପର୍ବତମାଳା ---------- ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

(ଗ) ଉତ୍ତରସ୍ଥ ଥର ମରୁଭୂମି ---------- ରାଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

(ଘ) ସୁମେରୁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ---------- ବାୟୁ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଥାଏ ।

(ଚ) ତାପ୍ତି ନଦୀ ---------- ସାଗରରେ ପଡ଼ିଛି ।

(ଛ) ଛୋଟନାଗପୁର ମାଳଭୂମିର ଭୂମିରୂପ ---------- ।

୫. ନିମ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦିଅ ।

(କ) ପାର୍ବତ୍ୟ ଉପତ୍ୟକା କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?

(ଖ) ଉତ୍ତରସ୍ଥ ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ କାହିଁକି ବରଫାବୃତ ଥାଏ ?

(ଗ) ଉତ୍ତରସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି, କାରଣ କ’ଣ ?

(ଘ) ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ମାଳଭୂମିରେ କେଉଁ କେଉଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି ?

(ଚ) ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳସ୍ଥ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ କେଉଁଠାରୁ କେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ?

(ଛ) ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜଗୁଡ଼ିକରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ମାଛ ଧରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଘରେ କରିବା ପାଇଁ କାମ:

ଗୋଟିଏ ମାସର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଓ ସର୍ବନିମ୍ନ ତାପମାତ୍ରା ଟିପି ରଖ ଓ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କର ।
(ଖବର କାଗଜ ବା ଦୂରଦର୍ଶନର ସାହାଯ୍ୟ ନେବେ)